

PRĘDKO (1132) *av*

prętko, prędko (1126), **przętko, przędko** (6); prętko, prędko : przętko, przędko *FalZioł* (12:1), *RejKup* (4:2), *Mącz* (99:3).

prętko, przętko (685), **prędko, przędko** (447); prętko, przętko *PowUrb, HistJóz, MiechGlab* (2), *LibLeg* (5), *RejJóz* (2), *RejRozm, RejKup* (6), *MurzHist* (4), *MurzNT, KromRozm II, KromRozm III, GliczKsiąż* (2), *RejWiz* (27), *RejFig* (9), *KochSat* (2), *SienLek* (9), *RejPosWiecz*³, *GrzegŚm, HistLan* (4), *BudBibKaw, HistHel* (2), *WierKróc* (2), *CzechRozm* (10), *KochOdpr* (4), *CzechEp* (14), *CzechEpPORz, NiemObr* (6), *KochBr, KochPieś* (2), *Calep* (19), *KołakCath, RybGęśli* (2), *GrabPospR*; prędko *MetrKor, TarDuch, BielŻyw* (3), *RejRozpr, DiarDop, Prost, BielSat* (8), *KochMon, RejPosWstaw, Strum* (11), *ModrzBaz, Calag, KochPs* (7), *KochJez* (4), *KochEpitCat* (2), *KochPhaen* (2), *KochMRot, ReszHoz* (2), *BielSjem* (8), *ArtKanc* (5), *BielRozm* (5), *KmitaPsal, ZawJeft* (5), *GostGosp* (3), *Phil* (3), *KochFrag* (2), *OrzJan* (9), *LatHar* (21), *KołakSzczęśl, WujNT* (14), *WysKaz* (4), *JanNKar* (3), *SarnStat* (16), *SiebRozmyśl* (4), *KlonKr, PowodPr, SkarKaz* (12), *VotSzl* (5), *SkarKazSej* (13), *SzarzRyt*; prętko, przętko : prędko, przędko *BierEz* (7:13), *OpecŻyw* (1:3), *FalZioł* (7:6), *GlabGad* (1:2), *WróbŻółt* (2:1), *RejPs* (8:3), *HistAl* (3:2), *BielKom* (4:1), *LubPs* (17:7), *KrowObr* (8:2), *Leop* (7:3), *RejZwierz* (13:2), *BibRadz* (13:8), *BielKron* (82:3), *Mącz* (92:10), *SarnUzn* (1:1), *RejAp* (7:1), *GórnDworz* (3:28), *HistRzym* (5:2), *RejPos* (25:5), *RejZwierz* (28:54), *BudBib* (11:5), *MycPrz* (3:3), *PaprPan* (46:6), *SkarJedn* (13:1), *Oczko* (1:10), *SkarŻyw* (75:9), *KochTr* (2:4), *MWilcHist* (4:1), *StryjKron* (5:1), *KochFr* (3:3), *WisznTr* (5:2), *PudłFr* (1:1), *PaprUp* (2:2), *ActReg* (11:6), *GrabowSet* (1:4), *WyprPl* (3:6), *KmitaSpit* (2:2), *CiekPotr* (1:8), *CzahTr* (2:6), *GosłCast* (5:13), *PaxLiz* (3:7), *KlonFlis* (1:1), *KlonWor* (3:2), *PudłDydo* (2:1).

comp i sup (115+56) -prędzej (126), -pręcój (33), -pręcój (5), prędcój (3), prędy (2), prędszej (1), nąpręczy (1), [pręcycy]; -prędzej *BierEz, RejPs, HistAl* (2), *LubPs, BielKron* (3), *Prot, SarnUzn, GórnDworz* (12), *RejPos* (3), *BielSpr* (5), *RejPosWstaw, BudBib, Strum, PaprPan* (6), *ModrzBaz, SkarJedn, StryjKron, KochJez, ReszHoz, WisznTr* (2), *GostGosp, Phil* (2), *OrzJan* (8), *WysKaz, JanNKar* (2), *SarnStat* (8), *SiebRozmyśl, KmitaSpit, SkarKaz, VotSzl, SkarKazSej* (2), *PudłDydo*; -pręcój *LibLeg, RejFig* (2), *BibRadz* (2), *KochSat, KochOdpr* (2), *KochTr* (2), *KochFr* (3), *KochBr, PudłFr*; pręcój *FalZioł* (2); prędcój *Leop*; prędy *CzahTr*; -prędzej : -pręcój : -pręcój : -prędcój : prędy : prędszej : nąpręczy *RejZwierz* (2:1), *Mącz* (10:3:2), *RejZwierz* (2:1), *GrabowSet* (-:1:-:2), *MycPrz* (2:-:-:-:1), *Oczko* (4:1), *SkarŻyw* (9:-:1), *MWilcHist* (1:2), *ActReg* (6:1), *WyprPl* (1:4), *CiekPotr* (3:1), *GosłCast* (5:4:-:-:-:1), *PaxLiz* (6:-:-:-:1); ~ -ój (45), -ej (1), -(e)j (122); -ój : -ej *Oczko* (4:1). *sup* ną- (42), nąj- (14); nąj- *CiekPotr*; ną- : nąj- *Mącz* (4:5), *GórnDworz* (1:5), *SarnStat* (5:1), *PaxLiz* (1:2); ~ ną- (32), na- (5) *Mącz* (4), *GosłCast*, n(a)- (5); nąj- (13), naj- (1); nąj- : naj- *Mącz* (4:1).

Składnia comp: prędzej niż(li) kto itp. (23), prędzej jako (5); prędzej jako *MycPrz, SkarKazSej*; prędzej niż(li) kto itp.: prędzej jako *BielKron* (1:1), *GórnDworz* (4:1), *SkarŻyw* (2:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zużywając na coś niewiele czasu, pośpiesznie; *velociter HistAl, PolAnt, Vulg, Calag, Cn; Mącz, PolAnt, Vulg, Cn; celeriter(-errime), ocius Mącz, Calep, Cn; festinanter, properatim Mącz, Calep*;

citatim, cursim, rapide, Mącz, Cn; cursu rapido HistAl; curriculo, expedite, prompte Mącz; praepropere, propere, properculo Calep; agiliter, celeranter, celeratim, discursim, incursim, mobiliter, peruciter, puncto tempore a. temporis, sub manu Cn (212): Prompte, Prętko/ Połpiefznie. Mącz 325b, 326b; Properatim – Spiefznię, pretko. Calep [861]b, 832b, 838a, [861]b [2 r.].

Zwrot: »prętko pospieszać« (1): Praefestino, Názbyt prętko Połpiefzam. Mącz 125b.

a. Szybkim ruchem (153): Iednego czáfu gdy fie czołála/ przyśzła nowiná do niey [Semiramis] iż Babilon odstąpił od niey/ pochwačila fie prętko iefzcze włos połowice niefchowawfzy iechála tám z woýłkiem *BielKron* 10v; Hifzpan ieden śmiála będąc fzedł po ono złoto/ rzućili fie wżyfcy pochwyćili go tak prętko y vćiekli fnim aż go rátować nie mogli *BielKron* 444v, 242; Desultores, Obyeźdnicy koni/ których yeft ten obyczay że ftáwiáją zrzebcá podle konia/ á z niego ná zrzebcá prętko wskákuyá *Mącz* 365b, 346b; *GórnDworz* P6; *SkarŻyw* 51; *KochEpitCat* 109 [2 r.]; A przetoż Zydowie [...] wyźrzawfzy Mária iż fie prędko porwawfzy wybieżála; fzi za nią *WujNT Ioann* 11/31.

W charakterystycznych połączeniach: prędko pochwacić się, pochwyćić (pochwytać) (2), porwać się (3), szermować, uchwycić, wskakiwać, wyrwać; tak prędko.

*Zwroty: »prędko biegać« (1): Ręce drżá iák Ośicá/ y nogi ćiekáwe: Oczy prędko biegáią *KlonWor* 3.*

*»prętko ruszać« (1): [zwierzę] Pręthko ruńza [velociter movebit] ogonem fwoim *BibRadz Iob* 40/12.*

*Wyrażenie: »prędko obrotny« (1): V ko^{go} głowa ieft wartogłowa, to ieft tam y fám prędko obrotną, taki bywa fzałony [!] plotka, łgarz zdradny, o fobie trzymáiąci *GlabGad* M7.*

*Szereg: »prętko a ochotnie« (1): Brachio celeri contendere, Prętko á ochotnie fzermować. *Mącz* 46a.*

α. O ruchu liniowym (136):

αα. O ludziach (też o Bogu) i zwierzętach (129): Owa kania gdy latała/ Myfz tak tonącą vźrzála: Prędko fie ná doł fpuściła/ Myfz y żábę pochwyćila. *BierEz* H; Lew [...] Rościągnawfzy się w gáiu fpał: Myfz gdy się z myfzą goniła/ Ná nogę mu náftąpiła. Lew się ze fnu prędko rzućił/ A onę myfz wnet vchwyćił *BierEz* M4v, C2, Kv, L4, M3v, Q2, Q3v; Tamże woýłko z nowu zebrawfzy/ ciągnął prętko [properabat] ku Włofkiewy ziemi *MiechGlab* 56; *WróbŻołt* hh7; *MurzHist* T4; Miedźwiedz w łowiech s przełáie/ wypadł prętko z lálá *RejFig* Bb2; Kruczyfko chce záfpiewać/ vpući Chomieká/ A Lis go pochwyćiwfzy/ choć nie miał koniká/ Skoczył prętko do lálá *RejZwierz* 116; SOLiman Cefarz Turecki [...] pućił fie fám do Budzyniá z Tráćiewy/ tak połpiefzał/ iż nigdy prędzey niećiągnął z ludem wielkim iáko w ten czás *BielKron* 313; gdy źimie ná Nartach fie wożą po ledzye álbo po śniegu bárzo prętko/ aż źwierz vgoni. *BielKron* 434, 54v, 201v, 314v; Advolare ad homines translatum, Prętko fie przimknąć/ hnet przibieżeć. *Mącz* 505d, 53b [2 r.], 74a [2 r.], 259c, 294c, 346a, 477c, 505d; Obaczyli [...] wielką moc ptakow y źwierzow prędko fie ruńzać zláfow wielkimi ftády *BielSpr* 37v, 8v; *KochMon* 19; *BudBib* 2.Mach 14/44; *SkarŻyw* 308; [Piecinig] vderzył gwałtownie kułakiem ná Peresławiániná/ ále on chybkocía nárabiaiąć/ vfkoczył mu z rázu prętko y zmieyścá *StryjKron* 135; *KochJez* A3; *LatHar* 304; Trepide – Zboiazniá, prętko. *Calep* 1082a, 901b; A wyfzedfzy prędko od grobu z boiáźniá y z rádością wielką/ bieżály opowiedzieć vczniom iego. *WujNT Matth* 28/8, *Luc* 19/6; Pobieże co włkok (–) Biegay, á wrácyay fie. (–) prędzey Bydź nie moze *CiekPotr* 83; *KlonWor* 22.

W przeciwstawieniu: »wolno ... prędko« (1): bowiem chodząci nie miernie to ięth, czałem wolno á czałem prędko ze zwyczaiu á bez przyczyny, znamiouuie [!] aczkolwiek próftego człowieka, wżakoż złościwego *GlabGad* P7v.

W porównaniach (2): [*sługa dobry*] Skacze prętko by Ieleń/ kiedy pánu trzeba *RejZwierz* 118; Pothym gdy wyrzeli ludzi przy nich [*okrętach*] białe łobie nie rowne/ mnimáli być iákie fántázmy nocne [...]/ mówiąc: by to byli ludzie/ iákoby ták prętko mogli płynąć iáko ptak gdy leći/ bo łami bez żaglow pływaią tylko wiołty. *BielKron* 450.

Połączenia: »co (na)prędzej« (2): Perłowie [...] ná konie wfiadłzy łcigáli co naprędzey *Alexandrá HistAl* F3; *BielSpr* 21v.

»tym prędcej« (2): *FalZioł* IV 23a; Abowiemci onych łthárułfkow łfédziwych/ [...] wiadziono bárzo wiele ktorzy/ gdy łnimi ci co ie wiedli thym prędcey biegli [*ex ... conversionis impetu*]/ nádażyć prze zefłość nog niemogli *Leop* 3.*Mach* 4/5.

W charakterystycznych połączeniach: *prędko ciągnąć (nadcigać, przeciigać)* (4), *odbieżany, płynąć* (2), *przemierzyć [= przejść]*, *przymknąć się, ruszać się, rzucić się* (4), *skakać, skoczyć (uskoczyć, przyskoczyć, rozskoczyć się)* (6), *spuścić się* (2), *ścigać* (2), *wbiec, wieść się, wmykać się, wozić się, wracać się, wstępować, wyjść* (3), *wypaść, zstąpić, zbieżeć; barzo prędko* (5), *niewymownie, tak* (4); *prędzej być nie może*.

Fraza: »jako na(j)prędzej mogł« [*szyk zmienny*] (2): *HistAl* F3; Troiánie widząc z dáleká ogień/ káždy iáko naiprędzey mogł ku rátkunku bieżał *GórnDworz* Z2.

Zwroty: »prędko bieżeć (*a. biegać, a. biec, a. wybiec, a. zbieżeć*), bieżący« [*szyk zmienny*] (23:3): Potym się więc przycodziło/ Iż mulicy ciężko było: Gdy ná niey prędko bieżano/ Smągłym biczem poganiano. *BierEz* K2v, P4, S; Nogi zadnie dłułfze niż przednie [*zajqć*] ma/ á dla thego ku gorze prętczey niżli zgory bieży. *FalZioł* IV 11c, IV 8d; *LibLeg* 9/50v; Nátychmiałt powłtawłzy s łwego miełtcá wybiegł bárzo prętko [*exilivit*] z onego wieczerniku *HistAl* F3, C8v; *Leop Mach* 4/5; tedy go [*syna Jonatana*] wzięła mámká iego y wćiekála znie^m/ A gdy prętko bieżała wćiekáiąc [*cum festinaret fugere*] thedy iey wpađł *BibRadz* 2.*Reg* 4/4; *BielKron* 106; Decurrit de gradibus, Zbieżał prętko z łchodu. *Mqcz* 74b; *GórnDworz* Z2; *HistRzym* 83, 119v [2 r.], 127; Tedy widział iákoby lwá prętko bieżącego [*ecce ... leo concitatus*] *BudBib* 4.*Esdr* 11/37; Oto księże Opaćie zołtáwiłfzy ośielká w Padwi/ do oyczyzny prętko bieże. *SkarŻyw* 546, 52, 161, 202; *CzechEp* 167; *BielSjem* 27; Przyfzło [...] Sciopodow/ Miriad/ co prętko biegáią *KmitaSpit* C4v; bież prędko, nie połtaway. *CiekPotr* 76; [Yłch dnia wczorałfchego na Nowigrobli widział, gdi Iacub Katowczik z zoną Wacławową, y tełch z dziewczkami ymo on prętko biegli, i pital czobi łzię dzialo ze tak przifpiełchali *ZapWpolActAdv* 204/200v [*idem*] 204/201].

»prędko iść (*a. odejć, a. pość*), pochadzać (*a. chodzić*), chodzący« = *cito iens PolAnt, Vulg; curriculo celeri ire Mqcz; currere velociter Calag* [*szyk zmienny*] (10:3:1): *GlabGad* P7v; *BibRadz* *Matth* 28/7; *BielKron* 137, 229; *Curriculo celeri ire*, Prętko pochadzać. *Mqcz* 74a, 53b; A odefłzy prętko od grobu y s łtráchem y z wefelem wielkim/ bieżały opowiedáć tho zwolennikom iego. *RejPos* [108]; *BielSpr* 21v, 65v; *CzechRozm* 161; *Calag* 66b; Bá y niechćiał wiele s námi Zábáwiáć łię rozmowámi. Ale

nam kazał prętko iść Wam tę nowinę obwieścić. *MWilkHist* I2v; *WujNT Matth* 28/7; Gdyż potrzebą w posługach bårzo prętko chodzić. *GosłCast* 16.

»prętko jechać (*a. jeździć, a. przyjechać, a. ujeżdżać*)« = *festinare, plenissimis velis navigare, proficisci, properare* *Mącz* [szyk zmienny] (11): Iedż prętko podle lálá/ będyec fie thák zdáło/ Izeby ono drzewo mimo dę byeżáło. *RejWiz* 112; S tą rzeczą poeł prętko do Polki przyjechał. *BielKron* 379, 365, 433v; *Mącz* 304b, 326a; *SienLek* 170v; *BielSat* L3v; iádac prętko mimo nieprzyacielá zerwał go Ofęką s koniá *BielSpr* 69; Bo też oni przed defzczem/ prętko wieżdżáli/ Aż do miáftá fwoiego *HistHel* C2v; *BielSjem* 27.

»prętko latać (*a. lecieć*), leccący« (2:1): *FalZioł* IV 23a; prętko delfin płynie/ Prętko y orzeł lata *KochJez* A3; A teć to fá duchowne íkrzydłá duchownego ptaká tego/ prętko do niebá leccącego. *LatHar* [+10]v.

»prętko się (po)kwapić« (2): *RejZwierz* 118v; Pod innym czálem dwá Gottowie do niego gościmi zftąpili/ do Ráwenny fię prętko kwápiąc. *SkarŻyw* 498.

»prętko pospieszać (*a. przyspieszać*)« = *celeriter agitari* *Mącz* (2): *Mącz* 234a; A gdyzá nimi [złodziejami] tłuźcza prętko przyspieszáła: Oftátek im konceptow w głowie pomiełzáła. *KlonWor* 43.

»prętko uciekać (*a. uciec*)« = *cursu velocissimo fugere* *HistAl*; *fugam celerare* *Mącz* (5): *HistAl* F3; *Fugax contra insequentes Crocodillus*. Prętko vcieka gdy go gonią. *Mącz* 138d, 46a; Y tym concludowáli ieżli co tákiego/ Przydżie ná nie od ludzi ták niebezpiečnego. Aby tám nigdzie indzie prętko vciekáli/ Y tám niebezpieczeństwu wżemu vlegáli. *CzahTr* E2v; Ia bogóm dziękuie/ że/ zły człek przełtráfzony Odemnie prędzey vciékl/ będac odrzucony. *GosłCast* 65.

Szeregi: »mężnie i prętko« (1): *CzechEp* 167 cf **β**. *Szereg*.

»ochotnie a prętko« (1): *Ad bellum mobilitate celeriterque agitari*, Ochotnie á prętko popiełżác [!] ná woynę. *Mącz* 234a.

»prętko, (a) skokiem (*a. w skok*)« (3): *Citato valere equo et citato gradu*. Prętko á skokiem pochodzáć. *Mącz* 53b, 125b; *Ocyus – Pretko wskok*. *Calep* [723]b.

Przen (4) :

Zwoty: »prętko bieżeć« [szyk zmienny] (2): áwždy słowo Boże nie ieft ołobą iáką żywiącą choć bieży prętko y wráca się *GrzegŚm* 50; *LatHar* 383.

»przemijać prętko« (1): Bo mowá iego przemija prętko á niewymownie [= *rozchodzi się cf velociter currit sermo eius Vulg Ps* 147/4]/ Táki ítrzałkiem tu káżdá rzecz ná iego rołkazanie/ Tylko iedno lámym słowem w ocemgnieniu fie sltanie *LubPs* ff3.

Szereg: »prętko a niewymownie« (1): *LubPs* ff3 cf »przemijać prętko«.

a) *W opisie gwiazdozbioru noszącego nazwę istoty żywej* (1) : [*Perseusz*] Práwą ręką łtolice dołsiágl Káłsiopy/ A łam w vsílным biegu wznosi prętko łtopy *KochPhaen* 10.

aaa. *O ataku zbrojnym* (15) : Náłzych kilka vffow záłzło im w tył około gor éicho/ drudzy s przodku/ vderzyli w bębny okrzyk náłzy vczyniwłzy/ pothkáli fie s nimi prętko *BielKron* 407; *Electi milites ad pernicitatem*, Którzi by prętko náyeżdżáli. *Mącz* 292c, 29b; iáko widzimy Tátary w thym być bårzo ćwiczone/ iż chocia ich vffy przełomiá/ gdy w nie prętko vderzy/ wnet fie z nowu łpráwiá ná iedno kiwnienie biczem álbo kołpakiem łprawce łtárlżego *BielSpr* 8v, 18, 66v, 68; *PapPan* Cc;

Kto chce w potkaniu pożyć dobrze Mołkwićiną/ Przytrzy nań prędko z drzewem iák ná Tátáryzná. *BielSjem* 34; *Calep* 895a; *WyprPl* B3; O którym [żołnierzu] gdy się nierychło [cesarz] dopytał: prędko nań z wojskiem małym przypadłszy/ onego/ y łyny iego/ y żonę pomordował. *SkarKazSej* 702a.

W charakterystycznych połączeniach: prędko dobywać, najeżdżać (2), potkać się, przypaść [na kogo], przytrzeć (natrzeć) (3), skoczyć [w kogo], uderzyć, ugodzić.

Szeregi: »prędko a gwałtownie« (1): aż przypadło Turkow 20000. które wiodł Biłágrocki Sędziak do Wojská Węgierskiego/ ci tho prędko á gwałtownie náieżdżáli Węgry/ nie dáli się im nigdzie vchylić z Obozu *BielSpr* 56.

»prętko a mężnie« (1): Wierz mi iż ten Ożgá choć ponuro chodzi/ Prętko w łwego kopią á mężnie vgodzi. *PaprPan* Bbv.

»mocnie a prętko« (1): Turek Soliman [...] obaczywszy ich godowanie zebrał wojsko przyciągnął do Biłáhrodu Ráckiego/ począł go mocnie á prętko dobywać. *BielKron* 328.

ββ. *O nurcie wodnym (6):* Potrzebá Vpułty dobrze opátrzonéy/ y łzerokiéy/ iákoś świadóm iakié tám wody przychodzą y iáko prędko. *Strum* L2.

W połączeniu szeregowym (1): Thámże kazał Cezarz Iulius mołth drzewiány vczynić przez Ren/ [...] chocia tá rzeka głęboko/ łzyroko y prętko idzie. *BielKron* 285v.

Zwroty: »prętko biec« (1): Tá rzeká [...] tak prętko bieży [*cursu tam rapido fluit*]/ iż gdiby kto wżedł w nią/ nátychmiałby prętkością iey był pochopion *HistAl* F.

»prętko iść« (1): *BielKron* 285v *cf* *W połączeniu szeregowym.*

»prętko płynąć« (1): Rhenus citatus fertur, Prętko płynie Rhen. *Mącz* 53b.

»prętko rościękać się, ciekący« = torrens Calep [szyk zmienny] (1:1): Dilapsus rapide fluvius, Rościęka się rzeká bárzo prętko. *Mącz* 180c; *Calep* [1075]a.

γγ. *O substancji (1):* Ieiunum, [...] Czcze yelito przez które pokarm prętko przechodży. *Mącz* 164d.

β. *O ruchu obrotowym (3):* Nie ćirpże im o Boże moy wśfetczeństwá tego/ Vczynże z nich yáko kto co się prędko toczy *LubPs* S6; *RejAp* AA5v.

Szereg: »prętko i czerstwie« (1): Potym toż słońce przypodobywa moczowowi cerftwemu y chutko biegájące^{mv}. Iż iáko on mężnie y prętko od krefu do krefu biega/ z mnogich podziwienim: tak słońce dziwnie prętko y cerftwie bieg łwoy [...] odpráwuiąc przebiega. *CzechEp* 167.

b. *Szybko wykonując jakąś czynność lub ulegając stanowi (51):* Páiąk się niegdy rozgniewał/ Iż iákołkę w domu widział: A oná okny przelatała/ A prędko muchy łápála. *BierEz* O2; *OpecŻyw* 140; Bowiem w owoczu wielkim iest wilkoć wodna którą [...] żyły w się prętko w ciągaia *GlabGad* I4v; A przyrodzenie człowiecze Nić tego nima napieczý. Czo się łtać ma wśyfłkiem marnie Prętko kłobie wśyfłko garnie. *RejKup* e8; Przedłuzay czas myśli łwoy prętko rzecz wypráwu *BielKom* C5; iáko onego Báránká żydowie iedli w iednym domu/ vkáfawśyfię/ prętko/ y łtoiąc *KrowObr* 186, 183v, 186 [2 r.], Ss2; iż nowa wiára prętko rołlá Krześciánłka *BielKron* 140v, 51v, 464v; *KochSat* Cv; Traulus, Latine balbus [...] Záyákála/ który się záyaka/ nie może prętko wimawiác. *Mącz* 463a; Tuburcinor raptim comedere, Prętko/ łákomo źrzeć. *Mącz* 467c, 23a, 187b, 506c; A gdyż go vyzrzał/ niepoznał go/ ále s pierzchliwością predko [!] okienko záwárł *HistRzym* 45, 12; *RejPos* 312v, 312v;

Zbroię álbo Páncerz prędko ná fię włóżyć *BielSpr* 2, 5v, 13v, 64, 66v, 69v; *BudBib Gen* 41/14; kłoda leży/ á ze pniá przedfię Nowa rozgá wyroflá/ y nád nadzieię Prętko ku gorze idzie. *KochOdpr* D2; V Genewy ładzawká/ w którą gdy kto kámięń wrzuci/ dziwnie prędko wzbiéráiąc/ rolé ludziém zátapia. *Oczko* 9v; prętko drzwi zówárwfy áby nikt nie widział/ wpiec włázłá lamá y fwoimi go rękawámi wyczyściłá. *SkarŻyw* 192, 90; *MWilkHist* D4; *StrykKron* 647; *BielSjem* 36; Oftátek [*majątku*] prędzey fię rozlázło, Nifz gdybyś głódnym mrowkom główkę máku cińnął. *CiekPotr* 32.

W przeciwstawieniu: »długo ... prędko« (1): Długo myśl/ á prędko czyn/ ták nas Mędrzec vczy *BielSjem* 29.

W porównaniach (3): *LubPs* M2v; Ruit in dicendo, Prętko mówi by leciał. *Mącz* 361c; A fercu ięzyk pośluzny pełnému Odbiéra fłowá/ y nowy rym dzieie/ Ledwie ták prędko piáarz piłmo leie. *KochPs* 66.

Przysłowie: Bo dawna to ieft przypowieść/ [...] Kiedi co małz prętko czynić/ trzebá fię dobrze rozmyflić. *RejZwierc* 145; *BielSjem* 29.

Połączenie: »co prędzey« (2): A iefli nieprzijiáciel wzamek dufa więcey/ Więc kofze pleć/ a knim fię fzańcować co pręcey. *KochSat* [C2]; *BielSpr* 37v.

W charakterystycznych połączeniach: *prędko czynić* (2), *czytać, jeść* (6), *konia dosiadać, łapać, mówić* (2), *mur stawić, (strzelbę) nabijać* (3), *podać, przytoczyć, rosnać* (2), *rozleć się, rzecz wyprawować, k sobie garnąć, szzańcować się, ubierać się* (2), *wciągać, włoczyć, włożyć, wpuścić, wymawiać (wymawiający)* (4), *wywieść [kogo], wzbierać, zamknąć, zawrzeć* (3), *źreć; barzo prędko, dziwnie, nad nadzieję, tak* (3).

Zwroty: »prędko pisać, pismo lać, piszący, pisany« (3:1:1:1): Haec cum essem in Senatu exaravi, Tom fiedząc w rádzie przętko piáał. *Mącz* 16d; Festinationis plena Epistola, et pulveris, Liłt prętko piáány. *Mącz* 125b; A ty fobie nágotuy wiele tablic Bukłzpanowych/ á wezmi fobie Sareałzá/ Dábryałzá/ Salemiałzá/ Echamá/ y Azyelá/ tych piáci ktorzy prędko piázá [*qui parati sunt ad scribendum velociter*]/ y wroc fię tu. *BudBib* 4.Esdr 14/23; *KochPs* 66. Cf *Zestawienie*.

»prętko przebieżeć« (2): Strictim attingere aliquem librum, Prętko ná pręcce przebieżeć. *Mącz* 439d; Stołownicy [...] ná czytelniká kiwáli/ gdy fię co tákiego [*nabożnego*] tráfiło/ áby prętko przebieżał/ żeby wždy fpokoynie co ku pośileniu zieść mogł. *SkarŻyw* 292.

Zestawienie: »pisarz prętko piszący« = *pisarz spisujący na żywo przemowy itp., stosujący rodzaj stenografii* (1): Bo yęzyk moy ták yeft fprawyon ná ten čás ku temu/ Będąc rowny piáarzowi prętko piáfácemu. *LubPs* M2v.

Szereg: »rażniej i prędzey« (1): Stárác fię tedy trzebá gdy fię małz potkác: ábyś miał pirwłzá pomoc z mieyfcá/ ktore tym pożytecznieyłze im wyłzłze bywa/ ábowiem ráżniej y prędzey ná thę ftronę idzie wólzka ftrzelbá *BielSpr* 15.

2. *Powtarzając się w krótkich odstępach czasu* (3) : On [*któremu wkrótce po ślubie żona urodziła dziecko*] fzedłzy potym ná targ/ woz kolebek kupił/ Dziwowali fię w domu/ áboć fię pan vpił. Ten powiedział/ będął ták fię prętko rodzić/ Nie będzie częłto trzebá/ po kolebki chodzić. *RejFig* Ee3v; Hippaco – Prętko tchnę. *Calep* 483a.

Szereg: »czerstwie a prętko« (1): niemoc/ w ktorey żyłá [tj. puls] łkacze czerstwie á prętko/ ze krwie iest. *SienLek* 24.

3. Szybko upływając (o czasie) (35) :

W porównaniach (6): Abowiem nie ináčzey iáko dym od wiátru rozniełiony/ ták prętko niłłczeią dni moie *RejPs* 148; Dni yego yák polny kwyát prętko mułłá miyác. *LubPs* X4v; *BibRadz Iob* 7/6; Gdyż nádzyeíá niewdzięcznym práwie iák lod ginie/ A iáko wezbránie wod ták prętko przeminie. *HistLan* F4; Ták prędko dni fwe trawiemy/ Iáko łłowá/ co mowiemy. *KochPs* 137; *ZawJeft* 38.

Fraza: »prętko czas bieży (a. zbiega), ginie, przemija; prętko lata przeminą, zachodzą; prętko lecące lata« = [aliquid] cito recessit *PolAnt*; praecipitans aetas, volat aetas *Mącz* [szyk zmienny] (4:1:1;1:1;1): *RejWiz* 5v; *BibRadz Ps* 89/10; bo tháki człowiek nie długi čás ma ná świcie żyć/ bo Pan bog zábáwi go wefołemi krotofilámi/ iż mu prętko látá przeminą. *BielKron* 80v; Praecipitans aetas, Prętko lecące látá/ yákoby zawód ku ftárości ydące. *Mącz* 317a, 505d; Warchołom zázwdy prętko czáły giną *RejZwierc* 227v; A miey cnotę ná pieczy/ boć prętko čás bieży. *RejZwierc* 239, B2v, 159.

Zwroty: »prędko przeminąć (a. (prze)mijać, a. minąć), przechadzać (a. przechodzić, a. zachodzić), zejść, przemijający« = *volare Mącz*; *celeriter transire, transitorius JanStat* [szyk zmienny] (13:3:1:1): Też nadobne wyrázenie wśzytkiego żywotá náłzego/ iáko iest krotki/ á iáko prętko przeminąć muśi *LubPs* T6, R2, X4v [2 r.], hh6; Dni moie przemiíáią pręcey niż czołnek tkacki [*Dies mei fuerunt velociores radio textoris*]/ á bez nádzieie máią koniec fwoy. *BibRadz Iob* 7/6; *HistLan* F4; *RejZwierc* 81v; *BudBib Iob* 7/6; W łzczęśliwé czáły fwoie Rzadko cię [*Panie*] wípominamy: Tylko rokkośzy zwykłych vzywamy. Niebaczym/ że to z twéy łálki nam płynie: A ták że prędko minie *KochTr* 19; Cześć, bogáctwo, y sławá/ to zwiędnie iáko trawá/ vmieiętność powagi/ rzeczy to lekkiey wagi/ z głósem dzwonow prędko miną/ prze śmierć nie długo trwáią *ArtKanc* R19, R19; LVdzkiego narodu ípráwy ielli nie będą podpárté świádectwem słownym/ álbo pímmem prędko przechodzą/ y práwie od pámięci ludzkiey odpadáią. *SarnStat* 249; które ná tym świcie bogáctwy prędko przemijácemy [!] vbogacamy/ tymże [*ludziom*] drógę wieczného błogofłáwienístwa ábyłmy pokázowáli *SarnStat* 986; O byłmy o tym domu [*niebieskim*] zázwdy myślili y mowili: iákoby nam prędko y wdzięcznie tá zła drogá [tj. *życie doczesne*] zefzłá? *SkarKaz* 551b. Cf *Fraza*.

»prędko upływać, upływający« (1:1): áni oni znáią/ Iáko młodość/ y żywot prędko vpływáią *KochFrag* 15; *KlonFlis* A4.

»prętko zbieżec, bieżący« (4:1): Bo go vłlyłzyłz ielzche w mięłopułty po oney rołtropney biełiedzie/ á on łobie dobrze tufzy/ iż nam dali Bog prętko połt zbieży/ bo ná krotki dzień wyłzedł. *RejZwierc* 159, 159 [3 r.]; Ták/ iáko W.M. pilnie y ołtro w ípráwy świátá tego prętko ku krefowi bieżącego/ á prawie fię iuz kończącego [...] wgládaíac/ nie ládá iákie pożytki doczełne/ iáko łlawę y zacność odnośiłz. *CzechEpPORz* **2.

Wyrażenie: »prędko przetrwany« (1): Džíś miłość w ludzích iest prędko przetrwána/ Krotkiem łánczuchem zgodá wwiązána. *KmitaPsal* A4v.

W przen (1) : Więc też y ten świát mizerny y żywot náłz/ což inłzzego iest iedno morze ábo rádniey rzeká y byłtra iákaś prędko vpływáiąca? *KlonFlis* A4.

4. W ciągu krótkiego czasu (o przebiegu czynności lub stanu od jej (jego) początku do zakończenia; cito *Vulg*, *PolAnt*; *festinanter PolAnt*; *brevi(-ibus)*, *celeriter(-ius, -errime) Mącz* (359) : Kto się na cześć prętko wspinają/ Na swe siły nie wspomina *BierEz* Kv, Pv; Też rozpadliny które bywają na wargach y na podniebieniu, zgój się barzo prętko thim obyczaiem [...] *FalZioł* III 26c, I 152d, IV 3d, 51a, V 81, 108; Słowa nie rozmyślne prętko ku błędowi przywodzą. *BielŻyw* 88; *RejPs* 73v, 90v; *RejJóz* D2v; *RejKup* e2; iż znaki gniewu pańskie⁸⁰ by nawiętliż: prętko nam śpamięci wychodzą i barzo nas niedługo rufzają *MurzHist* Bv, T2, T2v; *DiarDop* 108; Lalka ludzka na świecie/ w gniew się więc obraca/ Takież cudność człowiek świat/ prętko rad wtraca. *BielKom* C2v, nlb 6, D8v; Rzemysłnik tak prętko z rzemysłu się może zubożyć jako y zapomoc. *GliczKsiąż* H3v, I; Słotałem syc prawy jako cyen który prętko ginye *LubPs* Zv; Prętko on [Bóg] pobudzi y s prochu żebraczką/ A z gnoiu wydzwignie śnądnie nieboraczką. *LubPs* hh2v, Kv *marg*, K4v, hh6; Niemielibyśmy ślufzney przytżyny/ nąprzećiwko wam/ mówić [...]: prętko byśmy się zgodzili. *KrowObr* 52, 1v, 15, 67; Kto chce/ musi wćirpieć/ by był prętko panem. *RejWiz* 13v; Trudno więc tam kuglować małż appellacją/ Bo ani się obaczył prętko cie tam zmyją. *RejWiz* 124v; Patrz nie dawno on oracz ledwe w kurpioch chodził/ Iako prętko gdyś raczył nędzęś mu nagrodził. *RejWiz* 126, 64v *marg*, 84v, Dd4v; kto prętko chce być bogaty [*festinat ditari*]/ nie będzie bez winy. *Leop Prov* 28/20, *Gal* 1 arg, 6; A ci się go radzili/ co za pokutę dąć/ Ten rzekł/ nie możecie go iście lepiej skarać/ Daycie za moję żonę/ nie trzebąć mu więcej/ Pewnieć odpokutuie niż do roku pręcey. *RejFig* Dd7; *RejZwierz* 26v; Pierwsze państwo iest Babilońskie które się poczęło za Nabuchodonozora którego on lew skrzydłały znaćzył dla tego iż gwałtownie y barzo prętko z holdował wżytkie państwa okoliczne. *BibRadz* I 451a *marg*, *Deut* 9/3, 12, *Iudic* 2/17; aby tak zacne przełożęństwo ku sprawie Rzeczypospolitey nie przychodziło na niłkie/ grube/ a niczemne ludzi/ ktorzyby ie tak prętko mogli stracić iako nabyli prętko. *BielKron* 124v; Nazałutrz przypuścili [Turcy] kłzturmu/ odbito ie prętko *BielKron* 251; A tak niemogł prętko ludzi mieć dostatek/ iako prętko Turcy wzięli Biłahrod *BielKron* 328; Lata 1307. Litwa do Siradzkiej y Kaliskiej ziemi wtargnęła/ gdzie wiele szkod poczynili przez miecz a ogień prętko. *BielKron* 369; Aby się ze krztem prętko odprawiáli/ wżythki razem wodą krzczono kropiąc/ kazawszy im na kilka mieyc stanać *BielKron* 381v; morze kthore v Wenecyey według swego przyrodzenia sześć godzin ginie a sześć godzin roście w iedną miarę/ ale tam [*w ziemi Nigrytów*] czterzy godziny roście a ośm godzin ginie/ prędzey roście niż ginie *BielKron* 452, 39, 47v, 49v, 90v, 163 [2 r.] (33); Dictum ac factum, Tak się prętko stalo jako się wymowylo. *Mącz* 86c; Gelabilis, Co prętko zamárznie. *Mącz* 143a; Incredibile memoratu est quam facile coaluerit, Rzecz niepodobna ku powiedaniu/ jako się prętko ziednoczyli. *Mącz* 215c, 27a, 50d, 119b, 296c, 405a, 480b; *SarnUzn* C3; *SienLek* 150, 185v; bo barzo się rad prętko Pan pomści krzywdy swoie/ a prętko zalię naltawi moźnieyży huph na mieyfce porażonych swoich *RejAp* 94; kiedy by człowiek/ wżytko iednoż/ a iednoż prowadził/ prędkoby się to sprzykrzylo *GórnDworz* M3v, D2, D6, F [2 r.], K3, L (12); a iuz iemu bylo siedm lat/ y wziął ie opath na naukę/ a będąc tam barzo się prętko vczylo/ tak ze w krotkiem czafie wżytke ine w nauce przewyżżylo *HistRzym* 33v; A inaczey go [*Chrystusa*] prędzey nie naidzielz/ iedno gdj będziez czynił [...] woła Bogá Oycá iego niebieskie⁸⁰. *RejPos* 40, C4v, 167, 172v, 285, Ooo2v; *RejPosWiecz*³ 98v; POydzielzli też do owey piękney Sukiennice/ Tam też prętko

wywrocą twoy miełzek ná nice. *BielSat* B3v, C, Ev, M4v, N; *HistLan* F3v; Abowiem y fkarb by był nawiętlzy kto im niepomiernie á nieroftropnie łzáfuię/ pewnie łie prętko wyłkubie. *RejZwierc* 156v; Lekko idąc támże zayde/ Y tak prętko wlytoko nayde/ Iáko thy łkacząc by Záiąc *RejZwierc* [233], 107, 107v, 161, 247; gdzie ćwicżone Rycerłtwo prętko Ordynek inłzy mogą vczynić ná iedno kiwnienie Hetmáńłkie *BielSpr* 10, 1v, 6v, 7v, 8v, 10 (23); *BudBib Gen* 18/7; *MycPrz* I C4v; *Strum* D2, D2v, F3v, L3v, M4 (8); *WierKróc* Bv; *CzechRozm* 249; Prętkoby Parifowi miłość obrzydźili/ Kiedyby tak w Greciey czyłci chłopi byli. *PaprpPan* Ff2, A3v, C4v, I4v, M2, Ov (17); *SkarJedn* 23, 24, 341, 356; Graekom pomagác/ to v ciebie prawdá. (-) Graek v mnie káždy/ kto ma łprawiedliwá. (-) Widzę/ żebył mie ty prętko ołáđził. (-) Swoie łumnienie káżdego ma łáđzić. *KochOdpr* A4v; iákoby owo dzieci kiedy gruzłki o zakłád ziadáią/ kłóre prędzey áby wygrawáło *Oczko* 27, 9v, 15v, 16v, 18, 21v (10); Ktemu náuká y rozum twoy prędzey łie z tych żywotow [tj. *Żywotów Świętych*] ołwieci/ y prędzey łie da poiąc y wmović zdrowe o Bogu y rzeczách Bołkich kazánie [...]. zręki prędzey/ niłzi zięzyka mądry będzie. *SkarŻyw* A3, 13, 14 *marg*, 15, 29, 47 (26); Zgubifłz nas prętko wiekuifłty Pánie/ Iełli nád námi łtánie Twa cięłzka Bołka ręká *KochTr* 19; *StrykKron* 737; Nie ládá budownik/ kłóry prętko zbuduie y prętko zás rozwáli. *CzechEp* 182, 155, 164, 327; *KochJez* A3v; *NiemObr* 140; *KochFr* 93, 94, 124; *KochPhaen* 2; a záczeńá fię tá *Societas* zá czáłow Páwłá III. Biłkupá Rzymłkiego/ y tak prętko y łzeroko po wlytłkim łwiecie rozmnożyłá: iž [...] *ReszHoz* 138; *WisznTr* 27; *BielSjem* 35; *PudłFr* 50; *BielRozm* 13, 16, 22, 33; *PaprpUp* E, L3; *ActReg* 51, 131; *GostGosp* 48, 104 [2 r.]; *WyprPl* B2, B4v, C2, C2v; *LatHar* 2, 204, 519, 535; *RybGęłli* C2; *WujNT przedm* 3, *Gal* 1/6; GDy Ionáłz Prorok/ [...] pod cięniem blufzczowym/ kłory był z woley Bożey/ bárzo prętko/ to iełł zá iednę noc wzrołł/ mile odpoczynáł/ [...] wefełł fię łtáđ wielkim wefełem. [...] Co iełł prołzę/ y co znáczy tento Blufzcz/ zielonołciá wdźięczny/ prętko wzrałłtáiący/ á tudziełł zaráz wıędnieiący *WysKaz* 1; *SarnStat* 1273; *SiebRozmyłł* [A4]; *GrabPospR* N2; *KmitaSpit* C2v; A gotowizny gdzie tak prętko tak wiele zdobyć? *PowodPr* 83; *SkarKaz* 45b, 242a; *VotSzl* C2v, E3; *CiekPotr* 26; *CzahTr* [D2]v, D4v, E2; Iž tak prętko zbyłł łáłki/ y przyłzedł do wielkięy Niełáłki/ ten młóđzieniec/ bez przyczyny wıelkięy. *GostCast* 73, 49, 67; *PaxLiz* Bv; W Węgrzech gdzie wlytoko heretycy w wołku z minifłtry łwemi ná Turki idą/ prętko przegrawáią. *SkarKazSej* 685b, 671a, 674b, 675b, 676b, 686b [2 r.], 697b [2 r.]; *KlonWor* 27.

W połączeniu z określeniem krótkiego przeciągu czasu (2): nie chciał dłu^{go} ćcierpieć/ tey łwiętey wıłtawy/ [...] ále to záfie wlytłoko pręthko w kielká łat łprołł/ złamałł/ y odmienił *KrowObr* 231; Iełli nieprzyciáciel z wielką mocą ciągłnie y przyciągłnie ná cie/ nie wnet łie náń miotác z głównym wołkiem/ boby łie zá iedny trzy godźiny prętko odpráwiłło z wielką czyią łzkodá/ ále napierwey pułłcić *Globum BielSpr* 15v.

W połączeniu szeregowym (1): Pożyteczny iełł [gniew] y potrzebny gdy nie rządzı pánem/ to iełł rozumem: [...] ále gdzie go wedle rozumu potrzebá/ ábyłłmy czułło/ y męźnie/ y potęźnie/ y prętko rzeczy dobre odpráwowáli. *SkarKaz* 313b.

W przeciwstawieniach: »długo, [nierychłło] ... prętko« (1): Gdy małz co czynić długo łie rozmyłłay/ Prętko rołpráwuy kóńcá ná wızem pátrzay. *RejZwierc* 214v; [*HistTroj* Fv].

W porównaniach (14): Boć tácy prędko zwiędną prawie iáko liáno/ Ktore fie więc zyeleni iedno trofzkę ráno. *LubPs* K; A oni fie podobni sftaná nyebożatká Małżowi/ który gdy s fwey czálłki wylinyeye/ Tákże z nich káždy prędko yák y on zniścżeye *LubPs* O3v, X3v; A iáko zwykł len od ognia (prędko) zgorywác/ ták (prędko) [*Samson*] one powrozy ná łobie roftárgnął y rozerwał. *Leop Iudic* 19/14; *RejPos* 115; tedy fie to [*bogactwo używane nierozumnie*] prętko iáko dym álbo popiół przed dom wyfypány rozleci kiedy gi wicher rospłóży. *RejZwierc* 145; *BudBib Ps* 36/2; *CzechRozm* 183; *SkarŻyw* 115 [2 r.]; ále iáko proch [...] po powietrzu tám y lám prędko fię rozwieie/ ták przez Boską kaźń káždy z nich [*niepobożnych ludzi*] márnie zniścżee. *ArtKanc* P20v; Iák prędko ścięty kwiatek/ fwą ozdobę tráci/ Ták rychło kráfe człowiek/ gdy fię z śmiercią bráci. *GrabowSet* E; *KmitaSpit* C5.

W charakterystycznych połączeniach: prędko być gotow (2), dać się namowić, dostać [kogo, czego] (2), (z)ginąc (poginąc) (14), (z)goić (zagoić (się)) (7), leczyć się (zleczyć) (2), nabyć, nagrodzić, namnożyć się, narodzić (2), (z)należć (nalezion) (5), nawyknać (2), obrzydzić [co komu], odmienić (3), odpracować (odprawić) [co] (4), odprawić (odprawiać, odprawować) się (5), odpuścić grzechy, odstąpić nauki, omdleć, omierznąc (2), omylić, opuścić [co], osądzić, oskoczyć, oszukać (się) (2), z pamięci wychodzić, panoszyć się, ku pieniądzom przyść, pocieszyć, podnieść się (podniesiony) (2), pogłuszyć, pojąć (pojmwować) (2), pomęczyć, pomieszać [co z czym], pomylić szyki, porazić [kogo], porosnąć, osiąść, pozabijać, poznać, przeczynić, przegrawać, przelomić, przelożyć, przemienić, przemoc (2), przerwać (2), przyjąć się (2), przytoczyć, przywrocony, (po)psuć (zepsuć) się (3), (po)ratować (2), (u)rosnąć (wzrosć, wzrastający) (5), rozerwać, rozlecić się (2), rozmietać, rozmiłować się, rozplynąć się, rozprawić się, rozprawować, rozproszyć (3), rozstrzygnąć, roztargnąć, rozterać, roztopić, rozwalić, rozwiąć się, sądzący, skończyć się, sprawić (sprawować) [co] (4), sprawić się (3), sprzykrzyć się (oprzykrzyć) się (3), (z)stać się (2), stargać działo, stargować, strapić (2), syt, (po)tracić (stracić) (4), trawić, uczyć się (nauczony) (2), uczynić (4), upadać (upaść) (2), uschnąć (wypchnąć) (3), ustać, ustępować, uśmierzyć, utracić, uwiędnąć (zwiędnąć) (3), umowić, wprawić się [w co], wrocić się, wskurać, wybawić, wyćwiczony, wyprawić się, wyskubać się, wywietrzeć, wzbogacić się (ubogacić (się)) (4), wzniecić, zamarznąć (2), zapalić, zapomoc się, zarosnąć, zasmęcić, (po)zbyć [kogo, czego] (5), zbudować (2), zdobyć, zdziałać (2), zdziczeć, zebrać [kogo, co] (2), zebrać się (3), zgładzić, zgnić (4), zgodzić się (2), zgor(z)ec (zgorywac) (3), zgotować, zgromadzony, zgubić, zjednać, zjednoczyć się, zjeść, zmienić się, znędznieć, zniszczyć, zrastać się, zrozumieć, zszykować (się) (2), zubożyć (się) (5); bardzo prędko (28), dosyć, tak (34); jeszcze prędzej (2).

Przysłowia: co fie prętko wznieci to nie długo świeci/ ábo nie długo fie zbędzie co nie z Bogá będzie. *CzechRozm* 140.

[Lepieyći nierychło á dobrze/ niż prętko á zle. *HistTroj* Fv.]

Połączenia: »co (na(j))prędzej« (8): á oni piefzy drudzy ktorzy w obozie przy Námiećiech zořtháli/ [...] máią wyrobić/ co prędzej pod winą wftáwioną/ fwe łztuki okopow *BielSpr* 9; *Strum* H4; Iż moia wierna rada v ciebie/ o wielki Krolu/ waźna nie byłá/ żebyś był Helenę Graekom wydać rofkazał/ á tę niewątpliwą Wielkiey woyny pochodnią co napręcej zgáfił *KochOdpr* C4v; *GrabowSet* F4; *OrzJan*

133, 134; Przecz bych y ia rádźiła/ chćiey fie Wałzmość poczuć/ Z niego [z smutku] fie przez Doktorá co nayprędzey wyzuć. *PaxLiz* B3, E2.

»tak prędko« = *w odpowiednio krótkim czasie* (14): abowiem bedzie tam sluzebnyk p(ana) voyewodi Cracowkiego ktori tam bedzie nieczo trwał przez ktorego nam dasz znacz yellyzebi sam sye tak pretko nieodprawyl *LibLeg* 11/43v; Skánderbeg niemógł ták być prętko ku tey potrzebie z swoim ludem/ prze trudności ktore mu czynił Despot w ziemi *BielKron* 245v, 248, 416v; *Mącz* 425c; *SienLek* Yyy; *BielSpr* 8v; *ActReg* 134, 138; IZ fie teraz ták prędko Roki odprawowác/ iáko przedtym bywáło/ niemogá: y Piárze prze długie kontrowerliie Aktciy/ Dekretów/ y prze szérokość zapifów ták prędko iáko też przedtym bywáło/ dopifowác Akt nie mogá. *SarnStat* 721-722, 387; Nie możelz mu ták prędko ręki swoiéy podác/ Iáko ón ieczze prędzey chce cię porátowác. *SiebRozmysl* [A4]; *GosłCast* 57.

»tym prędzej« (4): Celerius transigere, Tym prędzey ípráwić. *Mącz* 46a; *Phil* G4; o obyczáiu ípráwiedliwości/ áby fie tym prędzey odprawowác mogła *SarnStat* 368, 721.

»wnet prętko« (1): ále fie to [*bogactwo*] wnet iáko plewy wízytko prętko rozleci *RejPos* 115.

Fraza: »jak(o) mogę naprę(t)cej; jako naprędzej będzie mogło być« [*szyk zmienny*] (2;1): Niemiefzkáiąc Abráhám/ dom swoy y role/ y státek/ ábo przedał [!] iáko mógł naprętcy/ ábo zoftáwił ábo dárował *SkarŻyw* [282]; *WyprPl* C4; który [*sędzia*] máiąc przed oczymá Bogá y ípráwiedliwość niezgodę przerzeczoná między stronámi práwnie/ iáko naprędzey będzie mogło byđ [*quanto brevius poterit JanStat* 897] íkończy *SarnStat* 1114.

Wyrażenie: »prętko bogaty (bohaty)« (3): A zázwdy pólpolicie ci prętko boháci/ W wielkim niebespieczeństwie káždy wolność stráci. *RejWiz* 13v; boy fie prętkiey stráty/ Prętko bogáty. *KlonFlis* D3; Chcąc być prętko bogáтым/ często siada [*do gry w karty*] w bieli: Piefzo/ bofo/ w kofzuli/ iáko do pościeli. *KlonWor* 72.

Szeregi: »prętko a barzo w małym czasie« (1): A ná thákie pokoie Pan powiedác raczy/ izem ia obiecał puścić miecz/ ktory prętko á bárzo w małym czálie musi rosprowzyć á rozgromić ten márnny pokoy táki *RejPos* 334.

»prętko albo na krotce« (1): Brevi conficere aliquid, Prętko albo ná krotce co ípráwić. *Mącz* 27a.

»prętko a łacno (a. łatwiej)« [*szyk 1:1*] (2): *FalZioł* V 20a; Aby tym łatwiey/ á prętko/ mogła być pomoc náleżioná koniowi chorému/ w potrzebie iego/ poczniemy [...] niedośtátkom rádźić *SienLek* 164v.

»barzo prędko, we mgnienie oka« (1): Bárzo prędko/ we mgnienie oká [*In momento, in ictu oculi*]/ ná trąbę oštáteczną (ábowiemci zátřabi) á vmárli powstáná niefkázonými/ á my będziemy przemienieni. *WujNT* 1.*Cor* 15/52.

a. *Latwo, bez dłuższych wstępów, zabiegów, prób* (18) : Tákże y slowo boze y práwe wzywánye íwyołóci/ łącz rzeczy wfóbye bárzo pewne y yálne. Ale iz przewyśléyá rozumy człowyecze/ bárzo prętko íye ná nich ludzye mogá omylić/ y omyláyá. *KromRozm* III C; Ktory fie prędko rozgniewa/ dopuścza fie ízaleństvá *BibRadz Prov* 14/17, *Prov* 20/21; [*struś*] cífka też kámieniem zá zad gdy vćieka biorąc kámienie w nogi y prętko zábije. *BielKron* 271; *Fragile dentibus*, Prętko fie da rozgryznác. *Mącz* 135d, 121c, 135d; A chcelzli być íye ryby pręthko łowiły/ pomázuy mátniey oleiem cegłowym *SienLek* 192v; Y ímiem to twirdzić/ iz prędzey obyczáie złe w ludziech/ páństwo/

y kroleństwo kázde lkázá/ y w niwecz obroczá/ niż nieprzyaciel gwałtowny/ kthory by fie z wielkim woífkiem ná nie oborzyl. *GórnDworz* li; *BielSpr* 35; *BudBib Prov* 20/21; *CzechRozm* 39; *SkarJedn* 377; Ráczey tym czáfem plákác pomoż płáczącemu/ Potym fie prędzey vdałz ku wefelu twemu. *WisznTr* 9; *LatHar* 145, 259; Lecż iefli ták rozumiefz/ iż mię prędzey ftráciłz/ Gdy odemnie co rychley w drogę fie pokwápiłz. Toć iefł prawdá *PudłDydo* [B5].

W charakterystycznych połączeniach: prędko łowić się, nabyty, omylić się, rozgniewać się, stracić, zabijać, złamać się; barzo prętko, nie tak (2).

W porównaniu (1): Solitus est versus fundere ex tempore, Zwykł ták wierfze piłác prętko by z proce bez rozmysłu. *Mącz* 398d.

5. *O odstępnie czasowym; subito Vulg, PolAnt, Mącz, Calep; cito PolAnt, Vulg, festinanter Vulg, PolAnt; statim Vulg, Calep; celeriter PolAnt, Mącz; repente PolAnt, Calep; de propinquo, velociter PolAnt; acutum, breviter, cursorie, derepente, equis et velis, ocius, paratius, praecipitanter, prope diem, propere Mącz; confestim, ex tempore Calep* (475) :

a. *Po upływie krótkiego czasu* (371) : á przeczże to źiele/ O którym iefł pracey wiele: Nietáko mi prętko wíchodzi/ Iáko co fie fámo rodzi. *BierEz* C, Cv; *RejWiz* 36v; ZOłnierz rzekł porwaná tá służbá dyabłu więcey/ Iuż fie pewnie ożenię/ ledá gdzie napręcey. *RejFig* Dd2v; *RejPos* 337v; Znácźnie to ná on czás á prętko Pan Bog okazał y wypełniał/ co przez proroká dawno zborowi fwemu obiecał *BudBibKaw* A2v; Był też Synod w Kártáginie/ ná którym domagáli fię trzey Bífkupi Rzymfcy/ ieden po drugim prętko náftawáiác/ przez legáty fwoie áby nád zbory w Afryce/ iurisdycyá zwierzchniá mieć mogli *NiemObr* 59.

Połączenia: »co (na)prędzej« (5): *ReszHoz* 121; íambym powodem do tego był/ ábyście práwo tákíe fzkodliwé conapředzý znieśli *OrzJan* 59, 70; Co małz łákomcze nienafycony, Bodaief z tego był obnáżony: A czego nie małz, ábyś co pręcey, Niefzczęścia, háńby, miał co naywięcey. *CiekPotr* 24. *Cf Szereg.*

»jak(o) na(j)prędzej« (3): iefliby fie zábićie sftáło dáleko od przyaciól zábitého/ [...] tedy od piérwzý wiádomośći/ vczynić iá [relacjé o zabiciu] iáko nayprędzý/ y popiérác o głowę będą powinni. *SarnStat* 612; RAdábym iák nayprędzý/ gdyby to mogło być: Abych wždy fnádniefy mogła Páńftwá fwego vzyć. *PaxLiz* B3v, B2v.

»tym prędzey« (1): nietylkoście mię W.M. perfwáziámi fwémi/ ále y rzeczá íámá podeprzędć raczyli/ ábym to [*Nowy charakter polski*] tym prędzý wydał *JanNKar* B.

Szereg: »co narychlej albo co napředzej« (1): Is mihi persuadet nuptias quantum queam ut maturem, Ten mie ná ożenie wiefdzie ábych fie s nim co nárichliey álbo co náprędzý pośpiefzał. *Mącz* 424c.

a. *Wkrótce (i czasem: na pewno)* (129) : *PowUrb* +; *WróbZółt* 91 arg; *RejRozpr* H4; Zá ípráwá ípráwiedliwych/ miáłto fie buduief/ Ale gdy złe íprawce ma/ prętko fie zepfuief. *BielKom* B7v; A ták nie chcieycie pokládác w żadnym z nich [książąt] fwey nádzyeief/ Załz nie wiefcie że fie prętko tu ich żywot rozchwief *LubPs* ff2, ff2; Bo by melánkolia íámá pánowáłá/ Pewnieby prętko głowá kázda ofzáłáłá. *RejWiz* 117v, 22, 29v [2 r.], 48, 117v, 166, 175v, 189v; *RejFig* Aa2v; Ale kiedy nie będzie iuż nikt walczył z námi/ Vżrzyćie prętko záłeb iż poydzyemy íámi. *RejZwierz* 6v; owízem

droższe [byłyby wina]/ gdyby co sie chciało/ Pił każdy/ prętkoby go bárzo niedoftało. *RejZwierc* 30v; Vmieyże wybrać żywot/ áby żył długo ná zyemi s potomki fwymi. A iefli ináčzey wczynicie/ prętko zginiecie *BielKron* 45; Pytał też [*Domicjan*] Afkletáryoná Mátematýká iáką śmiercią zeydzye/ powiedział iż go rychło psi mieli zieżć. Kazał go zábić á głęboko zágrześć [...] Stało sie prętko iż go w nocy psi wygrzebli á ziedli. *BielKron* 148; Olbrycht Wirceburski/ Oto [*lege: Otto*] Woiewodá y drudzy dla wfzeteczności Lántgráfá/ [...] iáko wielkie łobie szkody y okrucieńtwá poczynili/ vbogim ludziom [...] moze każdy bączyc/ á też iáwnie prętko wżythki fkaráł Pan Bog *BielKron* 237, 63v, 217v, 234v, 312v, 392; *Mącz* 54d, 235a, 326a, 422a; Pomagać to opuchlinie Zeć od tego prętko zginie. *SienLek* 132v; A ták obáčz sie/ boć pewnie przyde prętko/ á będę walczył z nimi mieczem vft swoich. *RejAp* 26, 19, 27v, 196v; Niemáfz [...] po co [*wchodzić do izby*]/ bo krol I.M. iefzcze w kownácie/ áni ták prętko z niey wynidzie *GórnDworz* T4, Y8; *RejPos* 85v, 127; A iuz małz pewną obietnicę/ iż prętko małz być pociefzon/ y łowito mać to być nágradzono. *RejZwierc* 140; Niewiem od kogoś miał thák prętko wiedzieć/ bo wczorá przed wieczorem vmárl *RejZwierc* 153v; Gdy vżrzyłz iż w polu kwitnie/ Mył iáko to prętko zniknie. *RejZwierc* 236v, 63v, 139v, 140 [2 r.]; *BielSpr* 52v; *BudBib* 4.*Esdr* 11/33; Iefli Páná możnego łobie nie wezmimy/ Prętko do nich [*Wołochów*] Pokucie w trwodze vtráćimy. *MycPrz* I Cv, B4v; *Strum* Q4v; ktory [*zbór*]/ to pewna/ iáko sie cudámi zbierze/ tákze sie też záś drugimi prętko rołproszy *CzechRozm* 189v; Acz był [*Porsena*] przeciw Rzymiánom záčzał wielkie boye/ Prętko s wtydem pokináł przedfięwzyęcie swoye. *PapPan* X3v, E, H4, K3, Q, Dd2; *SkarJedn* 59 [2 r.], 159, 258, 341; *KochPs* 140; dáłá mu [*niewiasta księgi*] ku przepifaniu: prołzác áby ie prętko wrocił. *SkarŻyw* 119; Y rzecze do niego łtárfzy/ widzac go ták nędznym/ y łpodziwáiac fię iłz miał iuz prętko vmrzeć: [...] *SkarŻyw* 134; Tá kácerstwo wchodzi łrogo y byftro [...] ále rychło vftáie/ y pámięć niezbożnych prętko fię wśmierdnie. *SkarŻyw* 374; Skoro wyłzedł złzpitalá onego/ łam też ćięłzko záchorzał: ále ćierpliwie znołzác/ á chwalać Páná Bogá/ prętko zálie ozdrowiał. *SkarŻyw* 461, 36, 114, 195, 234, 261 (16); *StryjKron* 502; *KochMRot* A4v; *WisznTr* 3; W zamcích nádzieię pokládał [*car moskiewski*]/ Ale y tych prętko łtrádał *KochPieś* 45, 6; *PapUp* A4; Idź pátrż/ áby twe łpráwy w domu łye toczyły Porządnie: [...] Zátym łye prętko wrácy *ZawJeft* 21; *ActReg* 125; *Phil* O; *LatHar* 204, 638; *KolakSzczęśl* B; Boć Arianowie y niektorzy inni haeretycy/ dáleko dłužey kwitnęli [...]: á przecię mizernie poginęli: y tym ktorzy teraz łá prętko zgináć. *WujNT* 417; A tyś im o śmierci fwéy bliłkiéy powiedziáłá/ Iżes fię tu z tym światem prętko rozłtác miáłá. *SiebRozmyśl* K4; *SkarKaz* 550a; *VotSzl* B3; *CiekPotr* 64; *CzahTr* [D]v, H3v; *GosłCast* 26.

prętko od czego (1): Pífze Iuft Ludwig w swoiey kronice/ iáko od tey bitwy Polacy prętko przemienili łwe obyczáie: ábowiem iáko pierwey nołili włofy długo/ tak záfię krotko *BielKron* 409v.

prętko za kim (3): Tá k ten S. męczeńnik dokonał: zá ktorym prętko y oná oblubieńcá Chryłtułowá połzła. *SkarŻyw* 487, 90; *KochTr* 26.

prętko po czym (4): Co fię łtąd pokázuie/ iż prętko po Nicenłkim łynodzie/ oniż oycowie/ z Arriufzem fię pogodźili *NiemObr* 127, 128; Piotr on Woyewoda Krakowłky [...] choda predko po koronacijej vmárl/ wzdic bi sie bel mogł ratować temi vpominkami *PapUp* F3; Pretko powyiachaniu wim zKurzelowa Kapłani przysli do mnie *ActReg* 70.

W porównaniach (2): *LubPs* V2; Pamiętać trzebá na to/ Ze iák zá Zimą Láto/ Zárłáwą chleborodne ná przemiány kroczy/ Ták poćiechá fráfunkom prętko zaidzie w oczy. *RybGęśli* C4.

Połączenia: »potym, zatym prętko« [szyk 3:2] (4:1): á fkoró fie [*Aleksander*] w pychę podnioł á w opilńtwo podał [...]/ thák nátychmiałt márníe zginął/ y w niwecz fie potym páńłtwo íego [...] prętko obroćiło. *RejZwierc* 53v; Vczćił w tym mátkę fwoię/ áczći prętko zá tym/ Był o to kámionowan/ rozstał fie s tym fwiátem. *PapPan* Gg2v, T3, Ee4v; Lecz potym prętko/ po śmierći Theodozyulfzowej/ Lew Biskup Rzymłki/ [...] ftárał fie o to v Cefárzá Márcyaná/ áby fynod drugi złożył w Chálcedonie *NiemObr* 140.

»prędko wnet« [szyk 3:2] (5): A włfák kyedy złońnicy w grzechach fwych rozkwitną/ A wzroftá yáko trawá [...]/ Wnet prętko yáko fyáno tu nye mogą fłynąć *LubPs* V2; *RejWiz* 151; *RejFig* Dd2v; gdyby Rzymiánie semnie Krolá mieli/ [...] Nie opárłby mi fie fwiát/ áni żadny moczaz/ Pewniebych mu prętko był wnet nowy gołpodarz. *RejZwierz* 25v; *GosłCast* 19.

Fraza: »prędko po [czym]« = *coś prędko mija* (1): Tákże téz/ który piękny/ tylko dla gładkości/ Dał fye w niewolá; y tám prędko po miłości. By íedno zmárłk ná twarzy wyźrzał fwoięy pániéy/ To wnet czći zá półgrofzá nie zoftáwi ná niéy. *PudłFr* 76.

Zwrot: »prędko zapomnieć (a. przepomnieć, a. zapamiętać się)« [szyk zmienny] (9): *RejPs* 157; A włfákoż záś bárzo prętko przepomnyeli tego/ Co Pan nád nimi okazał w íprawach Boftwá fwego *LubPs* Y2v; Bo zacni ítanowie choçiy co od kogo wezmá/ tedy to v nich w máłey powadze bywa/ [...] á prętko tego zápomniá *RejZwierc* 98v; *KochPs* 161; *SkarŻyw* 557; Aczći mi y temu dziwno/ íz fwey włafney mowy *X(iądz) K(anonik)* ták prętko zápomniá/ gdzie téz Papieżem názywa (mowiąc iáko o íednym) włzytki Papieże w ofobie Piotrowey owce páłácego *CzechEp* 357; *WujNT* 883; Íz ípráwy świátá tego zápamiętályby fie prędko/ by ich pímmem y przypifániem świadców wieczný pámięći nie oddawano. *SarnStat* 1052; *PaxLiz* B3v.

β. Od razu, natychmiast, niezwłocznie (227) : *MetrKor* 37/4; Lífzká w dom byłá wbieżálá/ Gdzie kokofz chora fiedziála: A prędko íey zopytál(á)/ Íakoby fie w zdrowiu miálá. *BierEz* L3, L2v, Sv; *OpecŻyw* 25v, 154v; ółmego dnýa wrotził fie záfię Iozef/ á gdy oná panna vlyłfálá prętko wftálá vbrálá fie wdroye odzýeny *HistJóz* C; *MiechGlab* 57; Íáko fie prętko pan bog młci nád przesłádowniki fwemi. *RejPs* Ff4, 50, 73, 104; *LibLeg* 11/42v; A gdy fye ktory powali Czo fkok to rychliéy doniego [*Boga*] Przetko naydzieš łáfkę jego *RejKup* ee3, c8, g7, k3v; *KromRozm II* p3v; *LubPs* N6 marg; Tákież miłe żołnierłtwo choć fie odrzekáią/ Niechayżec íedno kędy workiem zábrzákáią/ Prętko fie záfię zlecá by do miodu pçzoły *RejWiz* 13v, 52, 129v, 149; *Leop Ios* 11/10, 2.*Mach* 4/48; *RejZwierz* 114v; *BibRadz* 1.*Esdr* 7/23, *Ps* 6/11, *Esth* 16/17, 2.*Mach* 14/44; Potym iáko dnia ízoftego ofobę człówieczá żywą rozumną s íztuki zyemie ítworzył/ [...] y nátnchnął weń duchá wiecznego/ y sftál fie prętko człówiek z dułzá żywą nieśmiertelná. *BielKron* 1v; A gdy przyćiągli [*Rusacy*] z Połowcy nád namiothy Tátárłkie/ Tátárowie fie prętko ná nie rzucili/ áni im odpoczýnac [!] dáli *BielKron* 359v; tylko gdy [*siewierskie książeta*] chćieli do Krolá wnidź/ wrothny ich niepuścił/ á gdy prętko zá nimi záwierał/ vłkrzýnął íednemu pálec drzwiami *BielKron* 397v, 21, 35, 42, 225v, 305v (13); Memoriter respondere, Króm którego rospámiętawania prętko odpowiedác. *Mqcz* 215c, 3d, 46a, 107b, 143d, 279d, 317a [2 r.]; vpiecz íáie miękkó/ á vmięszay íe ku wypićiu/ włóž w

nie potáiemnie plułkwę/ á day choremu prętko wypić iż nieobaczy *SienLek* 141; *RejAp* 22v, 94; *GórnDworz* Ee4, Gg8; Nálazł sie pręthko prokurathor Zuzánnie/ gdy w niewinności fwey záowołáá w vpadku swoim do Páná fwego *RejPos* 167, 45v, 46v *marg*, 85v *marg*, 128v [2 r.], 139 (11); *BielSat* C4, M4v; *HistLan* C2v, C4v; á gdy twoie fkrzydło lewe [...] będzie czyniło z nieprzyaciéłkim práwym/ pomocnicy máią sie prędko záłtáwiác á pomagác *BielSpr* 21, 26v, 27; *BudBib* 1.*Esdr* 7/23, *Ps* 67/31[32], *Ioel* 3/4, 4.*Esdr* 11/20; Bo ínac y chłopi fpraw fwych pilno przestrzegáią/ Gdy iáki wciłk na nie w tym sie námawiaią. A my prętko nie wiedzác ná co przyzwalamy *WierKróc* A2; Wízákże iednak y do tego nie ták prętko przyłtěpowác ále áż pierwey drog wízelákich/ Ítaráiąc sie o pokoy/ pokofztowawłzy *CzechRozm* 247; Prętko wiaré vtráci gdy raz chytrkiem naydá *PaprPan* O3, E4v, H2, L3v, Ov, R4v (16); *SkarJedn* 59; *KochPs* 87, 167; Tedy wnet zádzwoniá y bárzo sie prętko włzytki zeydá/ ták íż żadna niezofłáá ná łoznicy. Y dziwuie się Ítárfza íż ták prętko y włzytki záraz włtály *SkarŻyw* 193, 14, 36, 161, 184, 212 [2 r.] (16); *CzechEp* 100, 133, 182, 412, 422; Tu ná tym mieýfcu X(iądz) K(anonik) przyznawa/ želmy nie fkryćie/ ále iáwnie fchadzki fwe odpráwowáli. Czego prętko zápomniawłzy/ rzecz przeciwná piłze *NiemObr* 22; Wełołą twarz [człowiek] prętko zmieni/ Gdy tá przydzie froga kśieni [tj. śmierć] *WisznTr* 26; *BielSjem* 5, 35; Natrze kretá wiewiorkę/ rzecz popielicá/ Kupi prędko niewiáłtá/ nieznáiąc nedznicá. *BielRozm* 17; *ZawJeft* 9, 16; *ActReg* 85, 87, 110; *GrabowSet* B4v; *OrzJan* 76; *WyprPl* C3v; Y bárzo prędko/ poránu/ wczyniwłzy ráde árcykáplani/ z Ítárfzemi/ y z Szkrybentámi/ y ze włzyłtká rádá/ zwiázawłzy P. IEzulá/ wiedli/ y wydáli Piłatowi. *LatHar* 710, 121; *WujNT Mar* 9/39, s. 158 *marg*, 252; *SarnStat* 612; *SiebRozmyśl* I; Nie pořádzay go/ nie czyn krzywdy flawie iegó/ nie ták prędko wierz gdy o nim źle mowia. *SkarKaz* 279a, 84a, 383a, 457b; *CiekPotr* 28, 89; Pod dwunaścią Woiewod doználi Polacy iáko był zły rząd/ y prędko się do pierwżego y przyrodzonego fpořobu wroćili mowiać: *Mala est pluralitas principum, fit ergo unus rex*. *SkarKazSej* 691b.

co pręcej po kim (1): PLácze Márek: nie przeto że świat zofłáwuie/ Ale że dzwonnikowi grofz ieden gotuie/ A żeby iednym kofztem odpráwić co więćey/ Kazał fynowi vmrzcć po fobie co pręćey. *KochFr* 120.

prętko za kim (1): (nagł) Dwá co rázem do pániey przyłzli. (–) IEden przyłzedł do pániey/ drugi prętko zá nim *RejFig* Dd7.

cum imp (często wyraża ponaglenie) (40): *TarDuch* A7; Przed sie ty wyfluchaway moy miły pánie/ á nieomielkáway prętko náłpomożenie moie *RejPs* 43; *MurzNT Matth* 5/25; *Leop Matth* 5/25; *RejZwierz* 114v; *BibRadz Ps* 102/3; *BielKron* 42; Sequere propere me ad macellum strenue, Pódz zá mná prętko ochotnie ná nogách do yátek. *Mqcz* 420c, 259c, 494b; Wygrałes Proteufie/ wynoś się co prędzey Z źemie ludzi Ítátecznych/ niebyway w niey więćey. *Prot* A4v; *GórnDworz* P2; *RejPos* 178v; przeráziwłzy lewy rog nieprzyaciéłki/ bierz sie prędko/ czyniać mężnie wízelką broniá *BielSpr* 20v; Zániechay tu próżnych burd síwká nie záczepiay/ Gdy sie głařcze po brodze prętko sie vmykay *PaprPan* H2; *KochOdpr* D2v; y gdy iá drápác y bić poczęto/ rzekłá: Co mię łechceřz/ czyn prędzey/ co czynić mařz *SkarŻyw* 125; Zyymi prętko Ízáty swoie/ á wezmi ty moie/ á wćiekay ná obronę czyřtości twey. *SkarŻyw* 444, 193, 311, 492; *MWilkHist* G2, H2, H4; *KochFr* 105; Ale do rzeczy przyłtápmy co pręćey. *KochBr* 150; *GrabowSet* H2v; *WyprPl* B2v; Ktoregokolwiek dnia wzywác cię

będę: prędko wyfluchay mię. *LatHar* 166, 160, 170, 179, 610, 612, 615; *WujNT Luc* 19/5; Długo ten furowy wiatr/ piła tá myśl twoiá/ Stoiąc tu przededrzwiami: [...] Wnidź prędzéy do pokoiu: szkodá cię tu bawić. (-) Iuż ia idę. *GosłCast* 68, 45; *PaxLiz* C3, C3v.

[*W datowaniu listu oznacza, że jest on natychmiastową odpowiedzią*: Dan prętko w Brodnicy, w piątek przed *Judica*, roku Bożego 1534. Mikołaj Działyński ręką własną pisał. *ListyPol* 1534/60.]

W porównaniu (1): Nie obrużay fye/ że kto niewłytdliwie W grzechu fye kocha/ y wżetecznie żywie: Bo ci ledá w dzień ták vpádná ínádnie/ Iáko zá kořá trawa prędko pádnie. *KochPs* 52.

Przysłowie: A tak dobrze fie rozmiłiacz Na każdá rzecz czo mařs działacz Bo kto prętko wczó wřkakuie Rzadko tego niezaluie *RejRozm* 405; Bo iáko ná řwieżego kto chce prętko wřkoczyć/ Wnet czářem choćbyř nie rad/ muřisz ná zad kroczyć. *RejZwierz* 31v.

Połączenia: »co (na(j))prędzey« (30): [*posłowie na sejm*] pořłáli do Cefárzá o gleytowny liřt pořlá řwego/ ktore^g Cefarz s fukał řrogimi řłowy/ y z Niemieckich kráin/ kazał co prędzey wieźdzáć *BielKron* 222; Congredere actutum cum homine, Yřc co náprędzey do niego. *Mqcz* 147d; Accipere a me ocyus, Weźmi odemnie co prędzey. *Mqcz* 259c, 337d, 494b; *Prot* A4v; *GórnDworz* P2; *ModrzBaz* 117; Rzućmy řię co napřęcey/ á ná pokoy gdzie Wyprowadzmy tę pánnę vpracowaná. *KochOdpr* D2v; W ktorá náđzieię żywiefz? czego czekařz wiećey? Czemu řmierćią żáłóřci nie zbywařz co přęcey? *KochTr* 15; (*did*) Anyoł do Máriy. (-) Iuż fie tu niebawćie wiećey Ale idźcie co napřęcey. Vczniom to iego powiedźcie *MWilkHist* H2, G2, H4; *StryjKron* 717; Niechćialeř y ty dłuęo w Witeřřku fye bawić: Aleř wolał co prędzéy z wořřkiem fye wypráwić. *KochJez* B; *KochFr* 105, 120; *KochBr* 150; Rořkařz mię co prędzey zábić *Phil* K2; *GrabowSet* H2v; *OrzJan* 77, 89, 101, 105; *WyprPl* B2v; *GosłCast* 45; Dopiero Powiedział mi Woytowic, że pan Skárbek řtáry Przyiechał. trzeba tedy byđz mi co nayprędzey V niego *CiekPotr* 84; Pytay wřelkiego Gořćia/ co zacř/ do káđ iedźie. Ieřliby co zacnego/ daway co prędzey znać *PaxLiz* C3v, B3v, C3; [to wřzyřtko oni [*posłowie*] wřpomináli Krolowi/ á w drogę go copřęcey wzywałi. *ZbyłDroga* H2v, H2v (*Linde*)].

»jako na(j)prędzey« (4): Si ad me quam primum veneris, Ieřli do mnie yáko nayřęcey przidzieřz. *Mqcz* 337d; *ActReg* 6; Aieřliby ktorému z nich/ dla gwařtównéy potreby řwéy odięchác przyřzłó/ áby to z wiadomořćią Hetmáná Koronnéęo [...] byłó. A iáko napřędzéy powinien bęđzie fie do róty zářię řtáwić/ ták iákoby powinnořci řwéy nie omieřzkiwał. *SarnStat* 434, 443.

»jako prętko« = *skoro tylko* (1): iac teraz vřtáwicźnie po polach fie bawił/ Sieięc: ták záledwem fie ná noc do dom ziáwił. Co ieřt w tym iże Pánná teraz bárzo zbláđłá/ Przez iáki ból ták prętko/ w vrodźie vpáđłá. Gdyź iey záwřze twarzycká iák Rořá kwitnęłá [...]. A przetoź iakom prętko do domu przyiechał/ Vyřzawřzy iá řtrwozoná/ iák mi w łeb kiem dał. *PaxLiz* Bv.

»natychmiast prędko« (1): [*Marta powiedziała Marii*:] Miřtrz przyřředł a zowie cie k řobie A ona řkoro to vřlyřłála/ natychmiářt prędko powřtála/ ij napřeciwo panu Ieřuřowi bieęła *OpecŻyw* 67v.

»potym prętko« (1): A kiedy fie dowiedział potym co ieřt márdum/ Odwołał potym prętko/ lárđum zářię wolał *RejFig* Cc6.

»tym prędzey« (2): Zda řię przeto rzecz byđz potrzebna barzo, abys WKM tym predzey te Legatie wyprawic rořkazac raczył. *ActReg* 96, 11.

»wnet prętko; hnet co najpręcej« [szyk 4:1] (4;1): Kaczęta iako fkoró fie z iaia wylęga/ wnet prętko biegaia *FalZioł* IV 18a; Figá flába iż fie kęs ná doł nachyliłá/ Bárzo prętko iey gáláz wnet fie odłomiłá. *RejWiz* 35, 103v; Quamprimum una dictio, Hnet co naypręcey. *Mącz* 337d; *RejPos* 65.

Fraza: »jako co naprędzej mogł; jako skoro najprędzej możesz« (1;1): Quantum potes me certioem inquit face, Iáko skoro náypęrdzey możefz daway mi znác. *Mącz* 338b; Co gdy Krol wflýfzał zániechawfzy fwtátania iáko co naprędzej mogł/ gotował fię ná woynę przeciw Wołochom. *StryjKron* 717.

Zwroty: »prętko się pokwapić (a. okwapiać)« (3): Przetofz fie nigdy prętko nie okwapiay krwie pufzczać: ale czo małz działać, rozeznay pierwey dobrze. *FalZioł* V 73v; [*Heliasz zjadł podpłomyk*] y wody fie nápił/ Potym fie zász wkładfzy/ prętko fpác pokwapił. *HistHel* C3; Poznał mátkę y żonę/ prętko fie pokwapił/ Aby z wielkiej rádości dzyatki fwe obłápił. *PaprPan* Gg2v.

»prętko skarać« = *wykonać wyrok w trybie doraźnym* (1): Supplida repraesentare Prętko skárác. *Mącz* 431b.

Szeregi: »prędko (co prędzej) i pilno (a. pilnie)« (2): *OrzJan* 105; Więc o poftánowieniu ták potrzebney fzkóły Rycerfkiey ná Podolu/ zá powodem W.M. mych Miłó(ściwych) Pánów/ prędko y pilno pomysłili. *VotSzl* A2v.

»rychło a prętko« (1): Podniefie chorągiew w narodoch dálekich/ á świftaniem przyzowie lud z fkończyn zemie/ y oto przyidzie rychło á prętko [*cito levis veniet*]. *BibRadz Is* 5/26.

»prętko a bez wieści [= *bez uprzedzenia*]« (1): Nie wątpię ia w panu fwym/ [...] Iż mi nie da od cznoty/ nigdziey nie zabłádyć Abych ia miał na wałze/ ty płone powiełci Tak prętko w ptaki skoczyc/ a prawie beż wiełci Nie radząc fie rozumu/ ani poczciwołci *RejFóz* D8v.

b. *Za wcześnie, przedwcześnie; comp i sup: (naj)wcześniej* (67) : [*wódka kamforowa*] Siwiznę na człowieka prędko w wodzi *FalZioł* I 71a; Nie wnet przyacielem bądź bys prędko nie odftał, ale gdy fie ftaniefz przyacielem patrz w prziiacielftwie trwać iednoftaynie. *BielŻyw* 44, 89; a thak niewiedzacz pewnie o miefzkaniv yego bedacz tesz fám wtak dálekich krainach nie mogli smi preczey do niego wfkazacz przes pofta náfzego *LibLeg* 10/150; A s pániámi rozmawia gofpodyni náfzá. Iefliby chciały prętko/ niż wieczera dáia/ Owych krupek co ie więc iáycy zácieraia. *RejFig* Bb3; *RejZwierz* 141; Iż chłubá niepobożnych prętko ma fwoy koniec/ á wefele człowieka pokrytego ief docześno. *BibRadz Job* 20/5; Drugi raz fiedli oycowie w Trydeńcie ná Koncilium/ áby iuz zupełne poftánowienie wczynili w kościele/ ále to niedofzłó/ roziecháli fie prętko dla moru/ Włofcy doktorewie [!] do Bononiy *BielKron* 229; Non ocyus quivi, Nie móglém prędzej. *Mącz* 259c; Subitum est ei remigrare [...] Prętko nań/ nie może ták prętko być gotów. *Mącz* 425c, 360d [2 r.]; Thenże theż powieda o iednym máłym/ iż widział raz/ kiedy go kania porwála miáfto kurczęcia/ y nie prędzej go puściłá/ aż ná nię długo wołác mu fiano. *GórnDworz* Q8v; bo ludzie/ dáleko to prędzej obaczá/ niżli tá/ ktora temu wfzytkiemu dáła przyczynę *GórnDworz* Dd4; Ná páná Krifkiego potym/ á páná Wapowłkiego koley przyfzłá/ dwu ták ofobnych ludzi/ iákich Nátura rzadko [...] ná fwiáth pufzcza/ á iż rzadko/ przyfthało było/ iżby ich nam była ták prędko nie brála/ ále dopuściłá podziwować fie w nich Bołkiey fprawie *GórnDworz* Dd8v, Cc4v; iáko zá Przodkow náfzych bylo [!]/ á zá żadnego Páná prędzej iáko zá niego *MycPrz* II C4; *PaprPan* N4, [Gg]4v; *SkarJedn* 255; *SkarŻyw* 292; Prędkoś

mi názbyt vmilkłá/ nagle cię froga Smierć fplószylá/ moiá wdzięczna fzczebiotko droga. *KochTr* 7; *CzechEp* 109; Stąd mi byłá poćiechá moiá wypłynęłá/ Ktora nád me mnimánie prętko mię minęłá. *WisznTr* 4, 16; *ArtKanc* P18; *ActReg* 131; Oswoim pobraniu Zborowa y Radomia wiedzialem mało nietegosz dnia y predzey mię takie nowiny dochodzyły, niz w̄m *ActReg* 166, 115, 134; *GrabowSet* E2v; *KochFrag* 44; Ach co mówisz/ łamci to rozum pokázuie/ Ze fie fzkápá nim rubfzy/ prędzéy sfátiguié. *WyprPl* B3; *KolakCath* B4v; *JanNKar* Bv; Ach śmierć nam tego musí bydz záyzzzáłá, Ze go ták prędko zpořzrod nas porwálá. *KlonKr* F3v; *VotSzl* C4v; Boię fie/ by niechytró to mi podawano. (-) Prędko to/ á boifz fie? iefzczeć nic nie dano. *GosłCast* 39, 45; *SzarzRyt* D4v.

prędzej przed kim (1): Ták gdy ieden dłužey žyie niżli drugi/ nie wiele ma poćiechy iefli nie žyie Bogu y pokucie świętey/ nád tego kto prędzey przed nim kreŃu tego dobiega. *SkarKaz* 387b.

Połączenia: »co na(j)prędzej« (9): Quibus rebus quam maturrime occurrendum putat, Którym rzeczóm co náprędzey mu fie zda zábieżeć. *Mącz* 211d, 321d; á przeto niemogąc wyćirpieć they odwłoki/ gdzie ciálem niemogłá/ tám duŃzú doyść chciałá/ áby czo nayprędzey ferce iey/ palić fie przeŃtáło. *GórnDworz* Y8v, Bb8v, Cc7v, Kk6v; Walecznikowi naležy nawięcey/ Wiedzieć co ftroná czyni co naprędzey. *RejZwierc* 228v; Tedy iakoskoro poprzybiciu KIM do Krakowa conaprędzey Koronacyą odprawic ma *ActReg* 21; *GosłCast* 45.

»jako naprędzej« (1): y žyczelbych zebys w̄m się wtim KrIM deklarować raczeł iako napredzey, boby K.IM wielkiey molestyei zbył *ActReg* 172.

»tym prędzey« (1): WIELKI KROLV/ [...] Tákci się fpodobáło żeś mię oširocił/ Byś me vfánie w człeku tym prędzey okrocił *WisznTr* 29.

Frazy: »jako naprędzej będzie mogł« (1): Naprzód Hetmánowie ták Koronni/ iáko y W(ielkiego) X(ięstwa) Litewłkiégo/ vpátrzywfyzy iáko naprędzéy będzie mógl niebeŃpieczeńŃtwo/ któreby ná R(zecz) P(ospolitą) przychođiło/ obwiešćic ma X(iędzu) Arcybifkupowi *SarnStat* 133.

»prędzej niżli się nadziewał (a. niż się spodziewasz)« (2): Opinions celerius, Prędzey niżli fie nádziewał *Mącz* 265d; Pomni ná řad moy/ bo teŃ tákże będzie twoy/ á podobno prędzey niż fie fpodziewałz. *WysKaz* 47.

Zwroty: »prętko się ukwapić« (1): Prorok woŃobie grzeŃfnego człowieká á fkruffonego/ profi o miłofierdzie páná przypomináiac nikkzemnoć ie⁸⁰/ á wieczną zwierzchnoć pánfłką przypomináiac páná iż iefť dofyć czáfu/ áby fie prętko nie vkwápił ná zebránie Ńwoie. *RejPs* 148.

»prędko umrzeć, zejść (a. schodzić) (z Ńwiata), zginąć, [ku śmierci przyć], z Ńwiata zeszył« = *celeriter defungi; cito raptus PolAnt* [szyk zmienny] (3:3:1:1): *BibRadz Sap* 3/18; *Immatura morte nobis creptus est*, Názbyt nam prętko vmárl. *Mącz* 211c; wolemy tego z wielkimi trudnošćiami [...] nábywáć: á iefzcze ktemu prętko zginąć náprácowawfyzy fie *RejPos* [219], Oo03v; Tą drogą niegdy Eneas Syluius Papiež miał išć KonŃtántynopolá dobywáć pod Máchometem z Turkiem Škándenbergiem/ ále vmárl prędko morem w Ankonie. *BielSpr* 59; Bo niektory oćiec ciéŃzko záłuiác fyna prętko z Ńwiátá zefzłego/ fpráwiwfyzy obras/ iuŃz przed tym vmárlégo człowieká teras iáko Bogá vczćił *BudBib Sap* 14/15; (nagł) Alexánder Krol Polfki. (-) [...] Więc był chćiwy do boiu ále krotkie látá/ Tego nie dopušćily bo prętko sšzczedł s Ńwiátá *PaprPan* Ee2v; ten máiac vczćiwą á bogoboyną žonę/ miał znią corkę iedyneŃ/ ná imię Máryą. vmárla mu prętko žoná: á Oćiec pánienkę/ w boiáźni

Bożey wychował *SkarŻyw* 182; [pothlukl y poranyl ye thak yfz zdrowya nyemogą bycz pewnego a kv fzymyerczy prąthczy przycz mułchą. *ZapWpolKość* 1550 9/291v].

Szeregi: »prętko a marnie« (2): Ci co w grzechach zákwitną/ pręthko á márnie zginą. *LubPs* V2 marg, Vv.

»prętko a nagle« (1): A tum fie dla tego [...] zábawił/ áby obaczył iáko páníftwá wielkie prętko á nagle przez wnętrzne niezgody vpadáią *StryjKron* 395.

W przén (1) : O prawdziwie moy miły Góńcy [!] ná tym żárkim koniu/ przeniołśeś nam prędko przez tę Comedya żywotá márnego/ tego to Páná zacnego *WysKaz* 45.

c. Bez zastanowienia (1) :

W przeciwstawieniu: »z rozmysłem ... prętko« (1): *RejZwierz* 133 cf *Szereg*.

Szereg: »prętko, bez czasu [= w nieodpowiednią porę]« (1): Bo káždy kto z rozmysłem/ fwe rzeczy ftánowi/ Ielli kiedy żáłował/ niech to y fam powie. Ale kto prętko w ptaki/ bez czáfu wlkákuie [tj. *popelnia głupstwa*]/ Spytay go ielli potym/ tego nie żáluie. *RejZwierz* 133.

d. Nagle, nieoczekiwanie, raptownie (35) : Owa w ten czás gdy [*mysz miejska z myszą wieśną*] się czćiły/ Prędko sie drzwi otworzyły: Ano był klucznik przybieżał/ Izby karmie k ftołu pobrał. *BierEz* M3v; *Intelligite* hęc qui obliuifcimini deum: ne quando rapiat et non fit qui eripiat. Rożumieycie [!] to wy ktorzy pana boga żapamiętawacie [!] by was kiedy prędko niepochwycił/ á niebyłby ktoby wyrwał. *WróbŻółt* 49/22; Ale yz czas pretko a czesto sye mieny [...] rada. zadna ystha. a potrzebna wczas bicz przynesyona niemoze *LibLeg* 11/41; *LubPs* T5v; *RejWiz* 159v; *Leop Eccli* 20/20; *RejZwierz* 141v; Oni ktorzy cię káłác będą/ izali fię z trzałkiem nieporwą/ á zali fię nie ocucą prędko ktorzy cię nágábác będą *BibRadz Hab* 2/7; *BielKron* 210; *Mącz* 74a, 82d; [*Murzyni*] ták prędko przypádlí/ iz owi ná bacie/ áni vciecz áni rátkunku żadnego dáć sobie mogli *GórnDworz* Y7v; Fortuná prętko rádá fie odmieni/ Vżrzyłz go w fzarzy czo chodził w zieleni. *RejZwierc* 229v; *BielSpr* 41; vyrzyłz po trzećiey trąbie iz fię prędko/ słońce roziášni w nocy *BudBib* 4.Esdr 5/4, 1.*Mach* 5/28; iáko [*Saul*] fie prętko Krolem vrodził/ y iáko potym rychło krolem pozdrowion był/ ták też zás prętko kroleństwá postrádał. *CzechRozm* 140; *SkarJedn* 24 [2 r.]; *SkarŻyw* 509; Drugim nagła śmierć ták prędko przychodzi/ iuz nie dopułzcza áni do fpowiedzi *ArtKanc* R17; WOdzu waleczny/ co cię ták ftrwożyło? Co twarz ták prędko twoię zálmućilo? *ZawJeft* 24; *Calep* 912b, [1016]a; *LatHar* 603; *SkarKaz* 208a marg, 347a; W tym kot bury po drodze chodząc dla żywności/ Pátrząc po obu ftronách dostał iegomości. Prędko nań náłkoczywfy w onym buynym chmielu/ Odpoczywáiącego po onym wefelu. *CzahTr* L; Bo nie długo wżeteezna [!] miłość pomftę wzięła/ Iák fię prętko záczeńá/ ták prętko zginęła. Nie miefzkáiąc Grekowie/ wnet fie oborzylí/ Ilium zacne miásto/ y Troiá zborzyli. *PudłDydo* A2.

W połączeniach szeregowych (2): *Mącz* 425c; Bo Saul prętko/ y ftrzałkiem/ á iákoby procz wieści/ Krolem został/ ábo iákoby fie zaráz iednego roku vrodziwfy krolestwá dostał. Bo nád fpodziewánie wżyftkich wprzod był táiemnie od Sámuelá pomázány/ ktore było iákoby vrodzeniem iego. *CzechRozm* 140.

Szeregi: »nagle a prędko« (1): A przetoż thá niepráwość będzie wam iáko mur wyfoki zryfowány á pochylony ku obáleniu/ ktorego vpádnienie nagle á prędko [*mox repente*] przychodzi. *BibRadz* Is 30/13.

»prędko a niespodziewanie« (1): Twierdzi przyśzłe światá odnowienie. Kiedy prędko á niespodziewanie Pan przyidzie. *WujNT 2.Petr 3 arg.*

6. comp i sup (29) :

a. Głównie, przede wszystkim [w tym: comp (1)] (6) : Ten [*hetman*] ma wiąć káždego/ á naprędey fławą *RejZwierz 102v; RejZwierz 15; A ku tey pilności pobudzić ma rodzice dzyatek w dobrym zdrowiu záchowanie/ [...] ktore niškąd inąd prędey nam przypáść nie może/ iedno kiedy mamy ná fię Páná Bogá łáfkáwego. RejPosWstaw [41²]v; o biédné/ y póné Roskofzy wáńzé/ które tak fá wíádzoné/ Ze w nich więcý fráfunków/ y záłości więcý: Czego ty doznác możelz łam z łiebie napręcý. *KochTr 21; Czym kto chce wygrác fprawę, tym przegra naprędzý. SarnStat 1285; Młódz [...] áby łie temu pilnie przypátrowáá, y w myśl y w łerce to łobie bráá, że iefliż zá czym ná łwiecie, zá tym [za cnotą i powłciągłiwołcią] naprędzý hoyna, bogáta, y nieprzebrána łáłki y błogółáwienłtwa páńłkięgo łkárbnicá, ná nie y ná potomné wyléwác łie może. GosłCast 6.**

b. (Naj)bardziej [w tym: sup (1)] (14) : niemáłz rowne⁸⁰ tobie/ ktoryby łie prędey łtárał/ áby w páđłego ktory łobie pomoc niemoże wyzwolil zniebepłeczeńłtwa á z wdřęczenia ięgo. *RejPs 51; ále między inemi rzeczámi/ niewiem áby co prędey człowieká wydáło/ iáko kiedy náder tháiemnym być chce/ nikomu á nikomu nie wfáiaçz *GórnDworz Dd2; Leć iedno wnątrzny rozdruch przed oczy weźmimy/ Gdyż Páńłtwom ięłt łzkodliwy tego łie wiáruymy. Prędzý iuż być niemoże gdy łie w to poddamy/ Iefli s poyłrzedká łiebie Krolá obierzemy. Wnet wzgárdá od granicznych y od łwoich będzie/ Ziemiá Pomorłka s Prufką wnet od nas odeydzie. MycPrz I Bv, I C4v; prędey przyiaćiołmi/ dziećmi/ żonámi/ bogáctwy nie ołzacowanemi/ niłzi my iednem okrawkiem łukná dla Chryłtułá y zbáwienia łwego wzgardzali. SkarŻyw A3v, 47; Ztąd walki/ ztąd mordérłtwa: á co ięłcze więcý/ Nas chudé co miłuiem/ to gubi napręcý. KochFr 18; Dał pan Bóg wiele: da ięłcze więcý. A prędey zátym, że W(ásza) M(łółć) chwałý czći ięgo łtrzeżelz, y kołłciołá S. wedle łwéy możności brónilz *GosłCast 7; Lepiéy ięłt wiáre złamáć/ niłz mówić złe więcý. (-) V rzeczách złých á niedobrych/ rády trzebá přęcý. GosłCast 29; á co prędey gubi krolełtwa/ iedno iáko P. IEZVS mowi/ niezgodá łáłiedzka w nim? SkarKazSej 659a, 684b.***

Połączenia: »im dalej tym prędey« (1): ták iłz według onych obietnic twoich ták máiá być zátkáne włzy ich/ iłz o tym áni łłyłzeć/ áni rozumieć/ áni łie tełz przypátrowáć chcá áni mogą: y owłzem iuż ták w tym vporze łwoim będác/ im dáley tym prędey idá do zginienia łwego *RejPos [278].*

»tym prędey« (2): *JanNKar Av; Lecz przeciwnym łpołobem bywa tego więcý/ Z dobrych rodziców/ iłz złi bywáiá tym přęcý. GosłCast 35.*

c. Raczej (9) : *RejZwierz 102v; Powiedáią przeciwnicy/ że náuká dawna ktorey łie my dzierzýmy zgadzá łie s Turecká wiárá Izałz tu oni łámi prędey w tę łmrodliwą łámołowkę nie wpadná? SarnUzn D4; A mimo tho/ ná łádziech/ ná łeflyach/ przy rozberániu rzeczy wielkich/ prędey łie záwdy ieden człowiek ná zdániu ná łwym omyli/ niłz wielka gromádá ludzi. *GórnDworz Ggv; (nagł) Koriczińłcy. (-) CI ná trunek to mi wierz wyborni mężowie/ Prędey cie pić niłzi bić łam á łam wyzowie *PaprPan H3, Q4, Z2v; Státecnięłsze záilte łá nád inłze żony/ Bo prędey gárdłó dádzá zá łwe męże ony. KmitaSpit C; Tęgo nie piłzę wierz mi ku łwey chłubie bráćie/ Boby mię to przywiodłó přędy ku***

vtrácie. *CzahTr* C; To maż twą zbytnią dobroć/ á powiémci pręcý. To maż miłość twą do ług/
to też maż iednému Służce rząd zdác/ nád wżytkim/ tak niecnotliwému. *GosCast* 64.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (19)* : Tam cito, Ták prętko. Non dto dixerim, Nie ták
łatwie wymowię. *Mącz* 53b; Perfunctorius, Prętki/ prętko co łobie poczinájący. *Mącz* 140c; Unde
perfunctorie aliquid agere, Prętko á nierządnie co czinić Od ręki puřczác. *Mącz* 140c; Hui tam cito,
ridiculum Bá wey/ ták prętko/ łmiechowiskoć to. *Mącz* 159b, 46a, 53a, b, c, 54d (13); *Calep* 177b,
193b, 392a, 511b, 786b, 1106b.

Synonimy: **1.** *bystrze, chutko, chybko, chyžo, rątczo, skoro, wartko, żartko*; **4.** *krotko, rychło*; **a.**
łatwie; **5.** »bez odwłoki«, *natychmiast*, »w krotce«, *wnet, zaraz*; **d.** *niespodziewanie*, »z nagła«, *znieacka*.

Cf **NIEPRĘDKO**, PRĘDKOPOMKŁY, PRĘDKOZAWRZYSTY

MP